

Привредно - културне
матиче
за Сјев. Далмацију

ГЛАС

Привредно-културне
матиче
за Сјев. Далмацију

Годишња претплата: за чланове Матиче 24 дин.,
за нечланове дин. 36.
Писма и новаци слати на адресу:
Шибеник, поштанска преграда бр. 30.

Шибеник, 13. Септембра 1934
БРОЈ 203. — ГОДИНА VI

Власник: Привредно-културна Матича за Сјев. Далмацију
Уредник: PAVLE ZELIĆ
Телефон бр. 84. — Број бек. рабна 38. 242.

ОБРОВАЦ

као културни центар своје околине

„У овоме мјесту, у последње вријеме, због писања „Гласа“ почело је да се испољава неко нераспол жење и незадовољство према Матици, и да уопште хладни досадањи интерес за Матичин рад“. (Из писма нашег оброчачког повјереника, од 29 маја 1934 године).

Од датума овога писма па до данас сдвос Оброчак према Матици добио је конкретнији израз: оброчачка чаршија из нерасположења прешла је у отворени непријатељски став. Ми смо дужни да томе ставу дамо свој коментар.

Матица постоји већ шест година, и све што је она у стварном, практичном погледу урадила на својим циљевима и задацима не стоји никако у размјери са напорима које је у раду уложила. Одкуда то?

По нашем увјерењу и горком искуству то долази отуда, што се Матица трудила да у свом раду не стече противника, губећи сасвим из вида, у најбољој намјери, да се тим путем лишава и својих пријатеља и сарадника.

Установа, која својим програмом захвата социјалне односе друштва у коме ради, мора се безусловно сукобити са супротним тежњама и интересима развољних друштвених слојева. Док се Матица трудила да задовољи све слојеве она је имала овакав однос: они који је данас мрве нису је раније мрвили, али су далеко били од тога да јој буду искрени пријатељи, још мање сарадници; они који је данас воле и искрено се труде да јој помогну, раније то нису радили, иако јој нису били противници, јер су били почели да стичу увјерење, како је Матица установа која, у интересу неког погрешно схваћеног мира, љубавно се смјешка: „Добројутро, чаршијо на све четири стране“.

Тако је са стварног терена, на коме је рђаво прошла, Матица морала да се врати на идеју, да тамо рашисти односе, да јасно обиљежи свој пут и да крене њиме без обзира на симпатије и антипатије. Учњивши то Матица се вије искајала: стекла је непријатеље у оним круговима који је никада нису искрено вољели, али је зато стекла и пријатеље у оним круговима и слојевима чије јој је пријатељство драгоцијено.

Разумије се, да Матица није дуго тражила свој идејни пут. Траса његова је гостојала још прије њене формалне појаве. Само је у интересу тог блаженог мира, горег од најгорег рата, она морала да прави корекције и да се увија око разних обзира и претјераних осјетљивости, иза којих су се често криле толико грјешне савјести, да нас помало и данас хвата стид од тог нагдашњег нашег друштва.

Као што видите ми смо са крикудаве стаје ударили право, са окука на пречац. А ви добро знате да пречац није за размажене табане, поготово кроз наше морлачке врлети.

Него, ријеч је о Обровцу, у коме је „у последње вријеме почео да хладни интерес за Матичин рад“.

Није тај интерес стварно никад ни постојао; у колико јесте, он је почињао на кривим претпоставкама. Једва да је ко из Оброчка назрио Матичин програм и задатке; оно што је њих привукло то је Матичина првобитна помирљива атмосфера, коју су једва дочекали људи, преморени у ранијој борби за одржање својих друштвених, врло рентабилних позиција. А чим је Матичиним заједничким почела да ђарлија примаја, да би провјетрила загушљиву атмосферу, размажена господина почела је да запушава „провор“. Кад то није помогло, макар да им средства не служе на част, грунула је команда: „У фронт!“

То вриједи готово за све наше жалосне центре, за Оброчак у првом реду. Јер ми добро знамо, да се напустом културном хоризонту тамошњег дијела Буковине далеко боље називу скромни врхови крупног звоника и жегарског Каштела, него кочперне палате оброчачке чаршије. Ми знамо, да на оној јединој исписаној страници вредатне културне историје наших крајева о Обровцу нема ни једног јединог словца. Сваки центар је нешто покушао, већина их нешто дала, Оброчак ни дао ни покушао. А шта је дао и шта је покушао после рата, жалосна му мајка, — као културни центар своје околине?!

Али нека је просто пред Богом и пред историјом оно што је прије било. Један је био поп Петар Курица, тај свијетли „примјер нечег љепшег и узвишенијег, примјер отпорности и песазитљивости наше расе, примјер и доказ силне физичке снаге нашег народа“ (Б. Дегвца), који је своје морлачко чојство и витештво преко четрдесет година испаштао у млетачким „бунарима“, а своје мученичке кости оставио у „туђем, господском Задру“ мјесто у својим Билишанима. Један је био и његов друг и побочник, жегарски главар Илија Навић који је своју задату вјеру и морлачку упорност платио смртном пресудом, спаљеном кућом и развривним огњаштем, и лишењем све покретне и непокретне имовине. Један је био и крупни

привривац Герасим, коме политичка лојалност туђину није могла да уштеди заточење у коме је кости оставио, а крупне „личне“ амбиције нису му сметале да задужи свој грјешни „србски национ“. Јер што су дали Билишани, Жегар и Крупа није морао да даде Оброчак. Њему је историја додијелила другу улогу. Његови „борци“ су били срећније руке: мјесто згарашта над њиховим огњаштима су се шириле палате; мјесто конфискације њихова су имања расла до завидног гавдинства; мјесто изгнанства они су носили одличја. И нека је Богом просто. Јер и ту улогу је морао неко да прими, и то су неминовни реквизити наше горке прошлости. И код њих је, дубоко негђе испод крви и меса, дубоко испод натурених туђинских наслага, тињала родољубна савјест и, у часовима ослобођења, сбјарала са њихових грпеза мрвице на жртвеник православног, српског родољубља. И — мир пепелу њихову.

Али... Али зар исто тако да ми данас кажемо: Мир оброчачким хипетрофираним апетитима, мир њиховим сујетима и амбицијама, мир њиховим кућним праговима и дућанским тевгама, за које су чврсто привезани сви конци њихова живота?! — Хоћемо, и то ћемо казати онда, кад ти њихови конци не буду безобзирно мрсиле потке и основе нашег јавног живота и кад они не буду носили лажну етикету социјалне правде, друштвеног мира и поретка и монополисаног патриотизма. Прије тога нећемо и неможемо.

Јер ми не заборављамо, да је једва који центар, шром читаве наше отаџбине, велики или мали, тако расипкућски довео до стечаја своје моралне обавезе према својој непосредној околини, као што је то учинио Оброчак.

Ми не заборављамо да оброчачка општина броји једва 13.000 (тринаест хиљада) душа; да за тринаест година наше слободне ере, та мала општина, стално и непрекидно има своје преставнике на највишим врховима нашег народног и државног неимарства; једно вријеме има их по два и три, некад је, макар и индиректно, имала и по четири. Тринаест година, по нашем смртном рачунању, није период за потцењивање, па још у једном времену лудачке активности на свима подручјима јавног живота, кад су у срећнијим крајевима видјали нови градови за видинама старих, кад су синуди асфалтирани кејови и друмови, зазеленили „национални“ паркови, а безбројне установе и предузећа на милијарде прождрле народног и државног новца. И сада питамо Оброчак: Је ли или није истина, да се оброчачка крајина, њен буковички дно, у културном, привредном и социјалном погледу налази на оном истом степену на ком је била у врије-

ме, кад је Герасим Зелић српцао слова на баба-Штулиној пракљечи? А ако баш није на танку длаку тако, онда колико у томе има заслуге Оброчак, као културни и привредни центар своје околине? Даље, јели или није истина, да оброчачка Буковица, једина у читавој Сјеверној Далмацији, осим својих гумених опанака који табане разједају, нема са свијетом, ни са самим Оброчцем, никакве друге саобраћајне везе? Јели или није истина, да је жегарска Здравствена задруга, као једина напредна тековина тамошњег краја, која већ десет година, са својим љекаром и помоћником, врши своју скромну, али спасоносну мисију — основана без учешћа Оброчка, па чак и против његове воље.

Или ако то све није истина, онда да нам се покаже и докаже: ма једна једина акција, једна једина установа, један једини покушај организовања, планске или ма какве приватне иницијативе коју је Оброчак, за тринаест година (да не кажемо од постанка свога), подузео да би измјенио грубу и суморну физикономију привредног и социјалног живота своје околине.

То ми хоћемо. Поштен одговор на та питања и пепела на грјешне оброчачке главе! То ће отупити оштрице ступаца нашег листа (који се до сада Обровцу најмање замјерило), а не нечувени цинизам вука коме јање воду мути, и пароле да будимо народ и изазивамо раздор у нашим друштвеним редовима.

Него, вјерује ли Оброчак да ми с овим нисмо све казали; да ми још нисмо отворили књигу материјалних обавеза Оброчка према његовој околини?

Ако до тога дође — а ми то не желимо — онда ће ваљда и Обровцу бити јасно, како нама — не само није до његова „пријатељства“ и сарадње, него како се ми те сарадње, у интересу нашег општег добра, морамо клонати.

Рођен дан Нј. V. Пријестолонасљедника Петра — дванаести по реду, прослављен је 6 ов. мј. врло свећано по цијелој нашој држави. Краљевић Петар је завршио основно школовање па сада почиње гимназијске науке. Одличан је дјак.

Нј. V. Кнез Павле унапреден — је у чин конјићког потпуковника, послједњим указом Нј. V. Краља.

Између Русије и Јапана — још није изгладен спор нити отклонјена опасност рата. Јапанци предају да се повуку трупе и сруше утврђења, али Руси не пристају јер се боје подвале. Ако они повуку војску Јапанци који су близу, могу да их сваки час изненаде.

Борба проти „македонска“ — коју бугарска влада одлучно води доша је у завршну фазу. Влада је издала потјегницу за Ванџом Милајловић и његовим друговима. Ако се кроз 10 дана не пријаве, биће стављен ван закона и свако може да их ухвати или убије.

Пријатељи ширите „Глас“!

Privredno - kulturne
matice
za Sjevernu Dalmaciju

Привредно-културне
матике
за Сјев. Далмацију

Go dionpretpлата: за чланове Матике 24 din.,
за нечланове din. 36.
Писма и новач слаш на адресу:
Шибеник, поштанска преграда бр. 30.

Шибеник, 9. Октобра 1934
БРОЈ 203/2 — ГОДИНА VI.

Vlasnik «Privredno-kulturna Matice za Sjevernu Dalmaciju»
Urednik PAVLE ZELIĆ
Telefon br. 84. — Број бек. таблица 38.242.

Поход владике Иринеја Босанској, Имотској и Цетинској Крајини

— Шта Владика проповиједа —

Имеђу 14 и 24 прошлог септембра владика далматински, преосв. г. др. Иринеј Ђорђевић са својом пратњом прокрстарио је Босанску Крајину, походио Имотски, и у Цетинској Крајини: Манастир Драговић, Отишић и Врлику, завршивши тиме јесенску сезону својих канонских посјета. Појава владике Иринеја у вароду, било то у званичној форми било у полувзвничном облику информативних посјета свештеницима и разним установама народним, нема никада искључиво црквени, већ увијек општенародни значај. Зато наш лист не пропушта да Владика прати на његовом мисионарском путу прекоца и пионира нашег општенародног: моралноетичког, државно националног и привреднокултурног препорода. За ову прилику наш лист нема довољно простора да забиљежи све изразе оног истинског одушевљења и богатства душевних доживљаја и треперења која је при сусрету с Владиком осјетио наш патријархални човек Босанске Крајине, који је по непогрешивом водцу свог истинског осјетио да има посла са човеком који дубоко схваћа све плимне и осјеке његове душе, њене болове и страдања, њену пјесму и радости. Није могуће све то покушати на једној изломљеној линији: Босанско Грахово, Црњи Луг-Губин-Врбица-Лијево-Камен-Гламоч-Вагањ, где су хиљаде и хиљаде народа сретале Владика, с њим се Богу молиле, благослов од њега примале и слушале његове снажне бесједи у којима се, као и увијек, тако дивно преплићу наши национални мотиви са вјечним истинама еванђелским.

Владика као национални мисионер и социјалнокултурни раденик

Ове двије функције није могуће издвојити као два посебна правца Владичине дјелатности. У тим улогама он се јавља и на својој архијерејској проповиједаоници у цркви. Једнако као и при другим сусретима. Како где се осјећа јаче потреба потицаја и сарадње. Тако државно-национална идеја народног јединства, међуплеменске слоге и сарадње и међувјерског мира и љубави Владика прекопира више у срединама где је наш елемеат измјешан. Типичан амбијент мјешавина претстављају босанске варошице Лијево и Гламоч, а потом Имотски. Сва три ова мјеста дочекала су Владика веома срдачно са изјавом да то чине искрено и с одушевљењем јер им је глас о Владика као националном и културном раденику стигао дачно прије његове личне посјете.

Поздрав Владичин ливањском Соколу

Ливањски Соко, да би се одужио Владика за његове напоре у том правцу, приредио му је нарочити концерат под проворима ковака. Дирнут том гестом Соколске музике у којој су заступљени припадници католичког, муслиманског и православног живља, Владика је са балкона упутио Соколу овај поздрав: **Здраво соколи!** — Радостан сам што вас данас видим па не могу да одолим а да вам нешто не речем. И ја сам ваш члан и поносим се тиме. Носите и ви поносно своје значке и униформе, развијајте високо своја крила. Имате с ким, имате с чим и имате где. Кад видим ваше одоре сјетим се што соко значи па зажелим да цио народ наш буде Соко, са одором или без ње. Нисте сами, све је најбоље с вама, у редовима вашим или близу њих. Нисте сами у краљевском сте друштву. Први брат ваш, брат ваш и друг ваш из краљевског је соколског гнезда. Ви не гамижете, ви летите.

Велик је био број сокола, без одоре у прошлости вашој. Њиховом заслугом ви летите прослављеном отаџбином својом. Ви сте прихватили њихове идеале, то је улога часна али и одговорна. Чувајте те идеале као своју, ива Бога, највећу светињу. Радуете се веома што вас видим у заједничком колу: и Словенце и Хрвате и Србе, — и православне и католике и муслимане. Пут ваш је добар и чистан, и нека је срећан ваш рад. Имате и непријатеља, али ко их нема тај и не вреди. Имате више, несравњено више, пријатеља.

Радуете се што браћа муслимани и католици не осјетите стид и неугодност да учествују у православној слави. Радоваћу се ако и моја духовна паства буде учествовала у слави вашој и ако сви будете овако дочекивали све вјерске и друге поглавице кад буду собом наше заједничке вриједности носили. Видим међу вама трговце, учитеље, чиновнике, сељаке и служитеље. Све је то часно кад се часно ради. Лијево је ово, браћо, мјесто за барјак витештва. Лијево Старца Вујадина.

Нека су срећна ваши путеи на славу Бога чија смо деца, на славу Краља (Живио!) и на славу дичног соколског имена. (Живио Соко! — Живио Владика!)

У Гламочу

Ведро и насмијано јесенско јутро навјестило је још из рана један ведар и радостан дан, овом одиета

дивном мјесту, за климатско лијечилиште богоданом, али још нетактутом, а камо ли искоришћеном. Дочек раван осталим босанским мјестима на овој турнеји. — Сусрети на граници коњаничких одреда са заставама, тркачке утакмице које први да донесе вијест, путем школска дјеца са учитељима, групе сељака и сељанки, на улазу у варош преставници власти, вјерских заједница, школе са дјецом, свештенство, масе народа. Звона, прангије, пјесма, моклици, по здрави, отпов здрави. Свећава литургија са пјевачким збором. Црква препуна народа свих трију конфесија. Хоће сваки да чује ријеч Владичину који, као Кнез на Косову, заклиње на братску љубав и заједничке напоре на сложном изграђивању скупо стечене отаџбине. — **Радоваће се Бог наш, који је заједнички стац православнима, католицима и муслиманима!**

На великом банкету коме су учествовали претставници свих трију конфесија пало је неколико значајних здравица. Говорници из мјеста изражавали су радост што у својој средини виде Владика истинског југословенског идеолога и вјерског старјешину који сије братску љубав и племенску сарадњу толико потребиту нашој отаџбини уопште, а њиховом мјесту посебно. Високо цијене Владичину улогу пионира културног и социјалног препорода.

Владика је као и свугдје, одржао одушевљену здравицу Краљу, потсјетио на горка искуства којима је наш народ платио своју неслогу у прошлости и обилаз благослов којим нас је Господ обдарио кад смо се сложили. — **Бесмо некад велики и слави, па нас неслога понизи као никог у свету. Слога нас опет диже, кућа наша се скупи постаде велика, она има домаћина, славна имена и светли традиција. Душмачи наши некадашњи данас се отимају о наше пријатељство.**

На расстанку Владика поновно говори о културним прегнућима, о улози интелигенције у народу. — **Крајина је ово, браћо, повосаа и славна Босанска Крајина. Све своје је кроз стољећа давала и дала на жртвеник Слободе и све је изгубила осим свога чојства и витештва. Дужност је Слободе да јој навади големе губитке на пољу духовне и материјалне културе. Тај дуг терети наше школоване синове и браћу. Кома је више дано, више се од њега и тражи. За те проблеме потребита је племенска и вјерска слога и сарадња. Није то круно поље за ситне душе које живе од вјерских задјевица, ниши је тај терет за уске груди племенских ексклузивиста.**

Имотски

Иако је био радни дан једне од најжурнијих сезона (тргање) и седмични пазарни дан, ипак је, за два

дана Владичина боравка тамо, шваро изгледала као мобилисана. Није ни чудо: владика тамо долази послје 42 године. Осим тога факта, интерес је побудила сама личност владике Иринеја, као таква. То су јасно изразили говорници у својим поздравима.

... У ову чемерну општину, која је удаљена и од Бога и од људи, ријетко када набаса какав моћан путник; а и када наиђе изгледа, да му је дуги и тешки пут, који је морао превалити док је до нас стигао, изморио и дух и тијело. И тако крајина чамизанемарена и запустена.

Можете, дакле, замислити, каквово нас је задовољство и весеље обузелo, каковом су се топлином наше груди загријале, какове су се наде у нама пробудиле, кад смо дознали да нам долазите у походе; јер ма да је ово први пут да Вас видимо, нисте нам непознати: Ваш велики глас претекао је Ваш долазак.

Познато нам је, да је Ваш долазак на Владичанску столицу у Шибенику означео нову и срећнију епоху у повјести Сјeverне Далмације Ми Сјeverној Далмацији не завидимо, већ јој се од срца радујемо; а Ваше Преосвештенство молимо, да и на нас сврне свој поглед и да нам својом моћном потпором помогне, како би могли бити још јаче на корист, част и понос Краља и Домовине". (Начелник Г. Ј. Грубишић)

... Мислите: далеко сам од родног краја, а ја Вам кажем нисте. Хисторици кажу да је ово крај најхрватскији, данашњица потврђује да је најхрватскији и најкатоличкији. То је тачно. Али видјете традиције нису тако живе као оvdе. Има једно село за које народ вјерује да је родно мјесто Краљевина Марка, у другом народ показује Марково „Скакало", племе Мрњавића у једном васеку вјерује да је потомак кнежевског племена Мрњавчевића. — Јесмо ли, дакле, једно и ко нас може подијелити. Ви нас, Преосвештени, не дијелите у својим родољубним осјећањима ни на Србе ни Хрвате, ни на православне ни католике. Чули смо за Ваше напоре у Сјев. Далмацији. И ми смо Ваши, обратите поглед и на нас. Ако нам будете у близини наш чоког неће увенути (Др. Јово Радаковић).

Са становишта на коме стоји наш лист, интересантан је био говор народног посланика г. дра Јанка Рако који је на банкету упутио ријеч Владика и казао поред осталог и ово:

„Ви познајете наш народ, као да сте годинама овђе. То видим. Радуете се да Вас могу поздравити. Глас о Вама стигао је до нас прије Вашег доласка, као о црквеном поглавици који није само то, но и прави народни човек и трудбеник на свим пољима народног напретка. Наш крај је забачен, али Ви покажете

otopine bisulfita. Tim ćemo konačno dodati i treći dek bisulfita na svaki hl masti. Mast će tako biti bisulfitovan količinom od 3 deka bisulfita na svaki hl i, što je glavno, on će vrijeti.

Dodavanjem količine od 3 deka bisulfita u 3 puta na svaki hl masti priredivanje otopine, može se udesiti kako se hoće, glavno je samo to, da se ta količina (3 deka bisulfita) doda u tri puta na svaki hl. Može se n. pr. prirediti otopina bisulfita i tako, da se svaki dek bisulfita otopi u jednom četvrtu litre cijeda, pa da se onda na svaki hl masti doda — i to tri puta po četvrt litre te otopine svaki put. Na svaki hl masti bi se tako dodalo 3 četvrtine otopine, a jer je u svakom četvrtu otopljen po jedan dek bisulfita, mast bi upravo dobila na svaki hl do 3 deka bisulfita.

Dodavanje vinske kiseline. Naš masi, kako je poznato — jer smo na jugu — oskudijeva ukupnom kiselinom, pa se zato naša vina preko ljeta kvare i to obole od muhe (brsate blute). Ta se bolest ne može nikako izliječiti, ali se može predusresti dodatkom vinske kiseline, koja neće nikako dozvoliti da vino omutavi. Vinske kiseline treba našem mastu dodati od 5 do 10 deka na svaki hl. Vinska se kiselina ne smije dodavati u gotovo vino, nego u mast. Ona mora skupa s mastom prevretiti. Dodata u gotovo vino, ona ga u toliko kvari, što takovo vino nije na jeziku skladno (harmonično), t. j. nije pitko, ljupko. Mušteri e takovu vinu prigovaraju i rado ga ne piju.

Vinska se kiselina prodaje u obliku kristala ili kao prašina. Radi čistoće — da ne bi nabavili patvorenu kiselinu — bolje je kupiti je u kristalima, nego li u prašini.

Mjesto vinske kiseline, koja je za težaka prilično skupa, bolje se isplati dodati mastu zelenog (nezrelog) grožđa. To je t. zv. zelenčina, paljetci ili martinje grožđa. Sok toga zelenog grožđa veoma je kisel. Litra toga soka sadrži oko 3 deka kiseline. To zeleno grožđe je veoma tvrdo, zato ga treba dobro zguzgati, da mu zrna ne bi ostala čitava. Čim se zelenčina smasti, treba je odmah dodati mastu.

Sladorenje masti. U rđavim godinama, kada grožđe, uprkos čekanja, nikako ne može sazrijeti — kad ne pomaže ni čekanje do 20 oktobra, kao na pr. lanjske godine — onda treba mastu dodati sladora, dakako opslu-

žujući pri tome propise zakona o vinu. Ali sladora treba toliko, da gradacila mastu skoči na onu normalnih godina. Slador treba dodati, razmije se, prije nego je mast počeo vrijeti, ili ako to nije moguće, onda svakako dok mast još vri.

Kvaliteta sladora. Slador, bilo od šećerne repe ili sladorne trstike, treba da je najbolji: potpuno bijel, u kristalima, suh, a ne vlažan, garantovan sa 98 do 99% sladora, a bez stranog ukusa ili mirisa.

Narodni vezovi

Naši narodni vezovi imaju svoju veliku nacionalnu i umjetničku vrijednost. Narodni vezovi su izraz narodne duše isto tako kao i narodne pjesme, priče, poslovice i zagonetke. Naša veziljska umjetnost potječe iz daleke prošlosti. Prenosila se s naraštaja na naraštaj kao i ostala narodna tradicija. Jugoslovenski narod robujući tuđinu sačuvao je svoje duhovne osobine najviše u svojim rukotvorinama. U njima je izražavao svoju vještinu, umjetnost i svoju naklonost k lijepom i pravdom — svoju estetsku sklonost za harmoniju što je izraz uravnoteženosti u duhovnom životu, ljubav prema pravdi i redu, koja se izražavala i u ljubavi prema ljepoti i idealnom napretku i harmoniji. Za doba robovanja to je pored pjesme i predanja bio najvidniji znak narodne originalnosti i izražavanja narodnog duha. Naš poznati pjesnik Milan Rakić u svojoj pjesmi: „Jefimija“ oživljava sliku prošlosti kad „Jefimija... veze strašne boli otmene joj duše“.

Poznato je da su vezovi njegovani u našem narodu kroz sva vremena i u svim krajevima njegovog postojanja i u siromašnim kolibama, i kod pastira i u dvorovima plemića i velikaša.

U Jugoslovenskom narodu nema veće druge grane u kojoj bi bilo toliko osnovnog jedinstva kao u narodnim vezovima, ali i toliko lijepe raznolikosti kao što se baš u vezovima iskazuje. To su fine nijanse koje se iskazuju ne samo u razlikama Dalmacije, Bosne, Stare Srbije ili Hrvatske i Slovenije nego i raznolikosti koje se javljaju između Bukovice, Kotare, Kosova polja, Petrova polja, Vrlike, Slavonije kao i Skopske Crne Gore ili sa podnožja Šar-planine. Ovo je najbolji znak da je vez izraz psihičkih

Određenje količine sladora. Glede količine sladora, koju treba dodati na svaki hl cijeda u svrhu popravka, vinogradar neće pogriješiti — obilato će pače sladiriti — ako za svaki grad snage, kojim hoće da svoje vino pojača, doda cijedu na svaki hl po 2 kg sladora. Ko hoće tačno, da tu količinu odredi, neka to učini na temelju tablete koju je sastavio profesor Sajfert (Seifert), a koja se nalazi na str. 79 knjige „Radnje oko vina“ od Bobanovića i Ivon-Bilića.

osobina i odraza koji priroda stvara na dušu čovjeka.

Seljanke čuvajući svoga stada unosile su u svoje vezove svu svoju dušu: molitvu, pobožno osjećanje, kletvu, svu svoju tugu, bol, čežnju, osjećanje ljubavi prema bratu, majci i rodbini, erotička osjećanja i sve za čim suvenule. Još od ranog djevojačkog doba one su vezle „povezače“, „naprave“, „sadake“, „haljine“, „čarape“, „oboške“ i ostale sastavne dijelove nošnje — to je bilo pripremljanje za udaju. — One su u ove vezove unosile sve nade i čežnje svoje budućnosti i ovo su bila mala umjetnička djela, u kojima su djevojke htjele da izraze svoju vještinu, svoj smisao za red i ljepotu i svoju vrijednost. Na taj način zabavljene u cijeloj svojoj mladosti sa jednim lijepim radom one su se vaspitavale za život kroz umjetnost.

Ali narodni vezovi nemaju samo smisao i značenje ljepote i umjetnosti, oni imaju i svoju praktičnu vrijednost. Vezovi su od onog grubog materijala od kojeg su se krojila odijela — stvarali ne samo najljepšu nego i najtrajniju i najhigijenskiju nošnju. Tu je najbolje sastavljeno lijepo sa korisnim.

Naročitu pažnju treba obratiti ljepoti starinskog veza u Dalmaciji, jer u malo kojem kraju naše zemlje narod još uvijek goji starinski vez, čuva svoju tradiciju i ne da „modernom“ da je uništi, pokopa kao u Dalmaciji t. j. u njenom zagorskom dijelu.

Život našega naroda razvijen je u duhu visoke umjetnosti. Narodna pjesma, narodna pripovijetka, poslovice, a u tom redu narodni vez, predstavljaju umjetnost prvoga reda. Naš vez može se ubrojiti među najljepše estetske ukrase što ih je ljudske ruke izradila.

A uzroci, koji su uticali na ovu zaostalost, malo ih se tiču.

Od drugih posmatrača, koji nijesu ovaکو površni, čuje se već nešto drugo, jer su vrištanje suda o jednom poveljem kraju uzeli sasvim drugojajije. Ovi su prvo posmatraća dobro rastrali svoje oči, iz čega se odmah vidi da hoće dublje posmatraće, koje će ih dovesti dotle, da će oni na kraju moći kazati o bukovачком narodu svoje potpuno odgovarajuće mišljenje. Oni doduše isto gledaju u sadašnje staње Буковчанаца и из њега виде, као и први површњаци, да је збиља народ, уз сиромаштво на виском степену културе.

Него здраве очи и здрав ум налаже да свачему траже и узроке, који су кроз вијекове условљавали данашње стање тог народа, па наставши узроке тог чемерног стања буковачког народа, уздахнуше и у себи помислише, да је овај привредно сиромашни и заустушени крај још и добар, колико су му дали природа и људи.

Ta ljepota se susreće svugdje, u Bukovici, Ravnim Kotarima naših slavni serdara Jankovića i Smiljanica, Kosovu i Petrovu Polju, Cetinskoj Krajini, Zagori, Konavljima, Krivošijama kao i na ostrvima. Svuda su žene urešene kao proljetne livade, a muškarci kao naši junaci iz pjesme. Kod njih je čista umjetnička inspiracija. Tim našim neznanim narodnim umjetnicima *Igla* je pero, *Igla* im je ključica. One pišu i stvaraju stilizirajući bilje, cvijeće i životinje, sve harmonički, bez uzoraka rješavaju svoje vlastite, matematičke i geometrijske probleme.

Vezovi se dijele u glavnom u šarene i bijele. Šareni su pretežno u kopnenom djelu, a bijeli na ostrvima. Šareni su vezovi različiti i prema predjelima imaju svoj lokalni karakter. Po vezu se razlikuje selo od sela: u kršu i kamenu bez zagasih boja, gušći i puniji, a u ravninama boje su življe, veseliје, svijetliје. Po vezu se zna ko je u veselju, ko u tuzi, ko je stariješina, ko sluga, razlikuje se muškarac oženjen od momka, djevojka od udate žene, udovice i stare žene. Čak i duševno raspoloženje može se pročitati iz ženskoga veza. Sve je tamno napisano. U rukama tužne vezilje i igla plače. Tužna žena ne unosi u svoj vez sjaj i čar vedrine, nego tužne i tamne ornamente. Najljepši dalmatinski vez je u Bukovici i Ravnim Kotarima, gdje narodna etika još cvate. Osobito se ističe svileni šareni vez na muškim ječermama. To su pravi mozaici od komada šarenoga sukna, po kome se poslije veze ornament najstarijega porijekla i imaju sličnosti sa onima oko Prizrena.

Naš narod, bez obzira na krajeve u kojima živi bogate je fantazije. Svake šare, svaka vezilačka figura ima svoj tajni simbol. Šareni su vezovi, koji otkrivaju veselje. Kad ornamenta nema znači da je vezilja za čas zatvorila u svoje srce veselje života da se povrti suncu i sjaju.

Starci i starice traže zagasiе, tamne boje, a svjetli ornamentat je svojina mladosti. Ljubav je ona snaga koja traži ukras. Vjenčani darovi su najfiniji vezovi.

Maramica, koja se dariva o pivljanju, najljepši je vez na primorju jer su te maramice ljubavni darovi. I do boje te maramice drže djevojke mnogo. Tako zelena boja veza ozna

strujućim kamenom po kamenju. — Praviх народних школа прво тога није ни било. Од културних људи нико није, може се рећи, видга у Буковци ни залазио, да живом рјечју шири просвјету и културу. — Бољих комуникација кроз Буковциу није уопће било, па нико кроз њу није ни пролазио, да само види како је у њој. Од страних људи се је једино могао видјети жандар или порески и општински егзекутор.

Онај ко има намјеру да рече објективно мишљење о Буковци, може отворено да каже ово: Под каквим су год увјетима пред више вијекова живјели праоци данашњих Буковчана по Јужној Србији, Босни и Херцеговини, па и послје насељења у данашње своје крајеве, да су им увјети за живот остали скоро исти до данашњег дана, осим што су скоро добијали слободу. Народ је због нехајства својих кроз више вијекова туђинских господара остао вазда у својој примитивности и сиромаштву.

Душан С. Лакић, учитељ

Буковица и Буковчани

II) Буковчани

(Наставак)

Посматрајући данашњи живот Буковчана јасно упада у очи, да су они веома заостали у многоме што је наредно. И посматрач којеу су мање познати узроци овакове њихове заосталости бациће вјероватно кривицу на њих, па ће напосто рећи кад су данашње вријеме дочекали у оваком стању, да је то народ од природе душевно заостао, те да и данас старати се о њихову напредку и подизању значи млатити празну сламу.

Ово стварно чешће пута и говоре они, који буковачки живот гледају само на једно око, дакле потпуно површно. Њима је као мјерило о душевној способности овога народа само то, какав је народ данас у поређењу с другим напредним дјеловима свијета или нашега народа.

